

Psykologi-studentene tapte mot staten i ELTE-saken

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Per Halvorsen

journalist

De 163 psykologi-studentene utdannet i Ungarn nådde ikke fram med sine krav i Oslo tingrett. Dommen virker grundig og velskrevet, mener statens advokat. Studentenes advokat varslers anke.

(Saken oppdateres).

Vedtakene om avslag som psykologi-studentene fra ELTE har fått på sine søknader om lisens og autorisasjon i Norge, er gyldige, Det slår Oslo tingrett fast i dag.

Tingretten mener det var riktig av helsemyndighetene å ikke gi godkjenning som psykolog til personer med masterutdanning i psykologi fra Ungarn.

Staten er ifølge saksøktens advokat Torje Sunde fornøyd med at Oslo tingrett har slått fast at helsemyndighetenes avslagsvedtak er gyldige.

– Vi har så vidt rukket å lese gjennom dommen, og dommen fremstår både grundig og velskrevet. Tingretten legger blant annet til grunn at saksøkerne er utdannet til et annet yrke enn en norsk psykolog, og at de da ikke kan søke godkjenning som norsk psykolog. Tingretten legger også til grunn at det er vesentlige forskjeller mellom saksøkernes masterutdannelse og en norsk profesjonsutdannelse i psykologi, skriver Sunde i en e-post til Psykologtidsskriftet.

Sunde mener det er en solid vurdering som her gjøres, etter at tingretten gjennom åtte dager hørte om både den faktiske og den rettslige situasjonen i Norge og Ungarn.

– Siste ord ikke sagt

Studentenes advokat Per Andreas Bjørgan skriver i en e-post til Psykologtidsskriftet at de er overrasket og skuffet over dommen.

– Retten legger til grunn en uriktig tolkning av EØS-reglene på sakens helt sentrale punkt om hva som utgjør samme yrke. Yrkesutøvelsen er riktignok strengere regulert i Ungarn, med krav til veiledning og spesialisering for alle nyutdannede psykologer som begynner i kliniske stillinger. Men i motsetning til hva retten har lagt til grunn, innebærer ikke det at psykologyrket i Ungarn – i yrkeskvalifikasjonsdirektivets forstand – er et annet yrke enn det norske psykologyrket.

Retten vurdering på dette punktet er også i strid med det ESA har lagt til grunn i den pågående traktatsbruddsaken mot staten, mener Bjørgan.

– ESA har i sitt *Letter of formal notice* til staten avvist at nasjonale krav knyttet til utøvelsen av yrket – som for eksempel krav om å arbeide under veiledning av en spesialist – har betydning for vurderingen av om yrkesaktiviteten for psykologer i Norge og Ungarn er sammenlignbar. Testen går ut på en grunnleggende sammenligning av arbeidsoppgaver og ikke særlige nasjonale krav knyttet til utøvelsen av yrket, skriver Bjørgan og fortsetter:

– Vi anbefalte på et tidlig stadium i saksforberedelsen at retten skulle forelegge dette helt sentrale tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen. EØS-avtalen har et eget system for at nasjonale domstoler

kan be om slike tolkningsuttalelser. Formålet er å sikre ensartet håndhevelse av EØS-reglene.

Dessverre valgte retten – med sterk støtte fra staten – å ikke forelegge saken for EFTA-domstolen.

Advokaten vil anbefale at dommen ankes.

– I tillegg vil vi anta at ESA etter denne dommen raskt vil følge opp sin tilsvarende sak mot staten og sørge for en endelig avklaring i EFTA-domstolen. Siste ord i denne saken er nok dermed ikke sagt.

Alexander Lundgreen er en av de 163 ELTE-kandidatene som gikk til sak mot staten. Han sier til Minervanett.no at det er svært sannsynlig at dommen blir anket.

– Vi mener rettens vurdering av hva som er samme yrke etter EØS-reglene, ikke er holdbar.

Helseministeren: Viktig avklaring

Helseminister Bent Høie mener at dette er en viktig avklaring, hvis dommen blir stående.

– Pasienter og brukere skal ha tillit til at helse- og omsorgstjenestene er forsvarlige og trygge, og at Helsedirektoratet derfor kun gir autorisasjon og lisens som psykolog til personer som er tilstrekkelig kvalifisert, sier helseminister Bent Høie (H).

Saksøkerne har ikke rett til å få godkjenning som psykolog etter EØS-avtalens yrkeskvalifikasjonsdirektiv. Men de saksøkerne som ble berørte av Helsedirektoratets praksisendring, vil likevel kunne få autorisasjon, uavhengig av dommen, ifølge helseministeren.

– Staten er ikke forpliktet til å tilby dette, men har fått på plass en løsning for de kandidatene som startet på masterprogrammet i psykologi ved ELTE-universitetet før praksisendringen. Fordi de berørte personene befant seg i en vanskelig situasjon, har de fått tilbud om et særskilt kvalifiseringsprogram. Gjennomfører de programmet, vil de kunne kvalifisere til autorisasjon, sier Høie.

Vurderingen i saken knytter seg til om utdannelsen saksøkerne har fra Ungarn, kvalifiserer til de samme yrkesaktiviteter som den norske profesjonsutdannelsen i psykologi.

Stridens kjerne i den åtte dager lange rettssaken var EU-direktivet om yrkeskvalifikasjoner. Dette er Norge forpliktet til å følge på grunn av EØS-avtalen.

Retten mener Statens helsepersonellnemnd ikke har tatt feil rettslig utgangspunkt, eller anvendt faktum feil, i sin vurdering av «samme yrke» etter yrkeskvalifikasjonsdirektivet.

– Behov for forutsigbarhet

Norsk psykologforening mener at dommen tydeliggjør behovet for forutsigbarhet for utenlandsstudenter med hensyn til hvilke studier som gir grunnlag for psykologlisens og autorisasjon i Norge.

Psykologforeningen har tidligere tatt til orde for en akrediteringsordning, og visepresident Rune Frøyland kommenterer ELTE-dommen slik:

– ELTE-saken viser at det kan være uheldig at godkjenningen først skjer etter at utdanningen er fullført. Derfor mener vi at det er viktig at utenlandske studiesteder i fremtiden blir godkjent før studiene starter. Da unngår vi at studentene tar et langt studium i god tro, som de senere ikke får godkjent i Norge. Vi skjønner fortvilelsen over å ha studert i fem år for deretter å få beskjed om at studiet ikke fører frem til psykologgodkjenning i Norge.

Det bør ifølge visepresidenten unngås.

– Vi er tilfreds med at dommen bekrefter den norske profesjonsutdanningen som standard for norsk psykologgodkjenning. Det er et absolutt prinsipp for Norsk psykologforening å

bevare den seksårige psykologutdanningen med integrert teori og praksis, sier Frøyland til Psykologforeningen.no.

«Okleveles pszichológus»

Saksøkerne har ifølge tingrettsdommen alle mastergrad med fordypning i «clinical and health psychology» fra universiteter i Ungarn. De har alle, med ett unntak, mastergraden fra Eötvös Loránd Tudományegyetem-universitetet i Budapest (ELTE). Den ungarske tittelen man får etter endt masterstudium i psykologi, er «okleveles pszichológus». I saksdokumentene er engelsk oversettelse «psychologist», altså psykolog, brukt på tittelen. Tittelen er ikke beskyttet eller lovregulert i Ungarn, og den gir ikke adgang til selvstendig klinisk arbeid.

Psykolog er i Norge en beskyttet og lovregulert tittel, og norske psykologer kan arbeide selvstendig klinisk. Selvstendigheten til norske psykologer innenfor spesialisthelsetjenesten var imidlertid et tvistetema i saken, ifølge dommen. For å bli utdannet til psykolog i Norge må man gjennomføre profesjonsstudiet i psykologi, som tilbys ved fire norske universiteter – i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Profesjonsstudiet er 6-årig, og innholdskravene til utdannelsen fremgår av «Nasjonal plan for profesjonsutdanning i psykologi». I Norge tilbys også en 5-årig masterutdanning i psykologi. Denne gir ikke grunnlag for å få den beskyttede tittelen psykolog, og er ikke utpreget klinisk rettet.

Retten forstår at ellers i Europa, herunder Ungarn, har man ikke et profesjonsstudium i psykologi. I stedet har man innarbeidet et klinisk løp i modellen basert på bachelor- og mastergrad, med eventuell videreutdanning. I Ungarn er klinisk fordypning en av flere fordypninger som tilbys på mastergradsnivå i psykologi.

Masterstudiet i både Ungarn og Norge følger den såkalte Bologna-modellen, og består normalt av en 3-årig bachelorgrad, etterfulgt av en 2-årig mastergrad, som gir en samlet normert studietid på 5 år.

Helsepersonelloven

Sentralt regelverk for saken var helsepersonelloven paragraf 48a, som inneholder vilkår for innvilgelse av autorisasjon som blant annet psykolog.

Staten og psykologistudentene er uenige om studentene fra ELTE-universitetet i Ungarn har utdannet seg til samme yrke som en norsk psykolog.

«Okleveles pszichológus»

Staten hevdet i retten at Helsedirektoratets praksis med å godkjenne ELTE-studentenes utdanning før direktoratet la om sin praksis i 2016, var basert på en feilaktig oppfatning om at «okleveles pszichológus» kunne utøve klinisk psykologi i Ungarn. Norske myndigheter fikk ny informasjon våren 2016 fra Ungarn om at «okleveles pszichológus» ikke arbeider med klinisk psykologi, ifølge staten, mens «klinikai szakpszichológus» (klinisk fagpsykolog) eksisterer som eget lovregulert yrke.

Dommen er ikke rettskraftig før ankefristen til lagmannsretten utløper. Ankefristen er en måned.